

**Ki lehet
A *Religio és Nevelés*-ben megjelent (1844-45)
moldvai vonatkozású cikkek szerzője?**

A Moldvai Magyarság elzets lapszámában (2014. december) közöltünk egy írást *Ádventi hittani foglalkozás Moldvában, 1845-ben. Ki a szerző?* címmel. A cikkben közreadtunk egy ismeretlen szerző által jegyzett tudósítást is, amely eredetileg a Pesten szerkesztett *Religio és Nevelés* című katolikus lapban jelent meg, 1845-ben. Ebben az írásunkban egy újabb, ugyancsak a XIX. század közepén megjelent cikk közreadásán túl, kísérletet teszünk annak a kérdésnek a megválaszolására is, hogy vajon ki lehet e tudósítások szerzője.

Jelenlegi ismereteink szerint összesen öt, moldvai katolikusokkal kapcsolatos cikk jelent meg az említett lapban, kettő 1844-ben, három pedig 1845-ben. Az egyik 1845-ben megjelent tudósítás kivételével, valamennyi cikk *Moldva* címmel jelent meg. Feltételezéseink szerint négy cikk esetében a szerző ugyanaz a személy. Az ötödik, *Figyelem Moldvára* címmel közölt írás szerzősége továbbra is kérdéses, lehetséges, hogy az ismeretlen szerző által a lap szerkesztésébe küldött tudósítás anyaga valamelyik szerkesztő átiratában jelent meg. A nevét elhallgató szerző három esetben „– z –”, két esetben „– a –” monogrammal zárja Moldvából küldött, Moldváról szóló tudósításait. A 1844-ben megjelent első írást *Alsó-Klézsnén*, a másodikat *Tatross-on* [Tatros] jegyezte le a szerző („– z –”). A 1845-ben közölt három cikk közül kettő tehát az elzets lapszámában közölt írást is – Alsó-Klézsnén l küldték Pestre. Az öt szöveg közül három Alsó-Klézsnén, egy Tatross-on, egy pedig, ahogy említettük Pesten (?) íródott, utóbbi, feltételezéseink szerint szintén az Alsó-Klézsnén l küldött anyag alapján. A cikkek tartalma, stílusa alapján bizonyosra vehető, hogy a szerző *papi* személy.

Az újságcikkek keletkezésének az éveiben (1844-45) Alsó-Klézse plébánosa *Petrás Incze János* forrófalvi születésű minorita szerzetespap volt. Petrás – jelenlegi ismereteink szerint – *els*, 1838-ban keltezett és közölt írását névtelenül, pecsétszerző rajzba rejtett „N” és „I” monogrammal látta el. Az „*Észrevételek...*” címmel, feltehetően a *Nemzeti Újság* számára címzett levélben Moldva korabeli apostoli helynökének, Johannes Carolus Magni püspöknek a Magyar Tudós Társaság számára címzett, 1837-ban a *Nemzeti Újságban* is megjelent

levelére reagált.¹ Petrás olvashatta a püspök írását, aminek a tartalmát cáfolandó megírta az említett „észrevételeket”, *névtelenül*, pontosabban monogrammal.

Az eseményt követően, Petrástól származó közleményekkel 1842-től kezdődően találkozunk ismét a magyar sajtóban, irodalomban. A Magyar Tudós Társaság titkára, Döbrentei Gábor kérésére gyűjtött népdalokat Petrás már '42-ben is *Rokonföldi* (ál)névvel írja alá, és így küldi el a Tudós Társaság titkárnak, és feltehetően szintén a kérésére, ez az álnév szerepel a *Tudománytárban* közölt dalok végén is. 1844-ben már az Akadémiának címzett leveleket sem írja alá, e levelek szerzője, azaz Petrás, a kézírás valamint a tartalom és a stílus alapján azonosítható. Az 1874-től a *Magyar Nyelv* című folyóiratban közölt folklórgyűjtései szintén *Rokonföldi* álnéven jelentek meg. Petrás nyilvánosságra szánt írásait tehát többnyire névtelenül, monogrammal, esetleg álnéven közölte, a (magán)leveleiben megfogalmazottak nyilvános közlése esetén pedig neve elhallgatását kérte. Rejtőzködésének kétségtelen oka volt, ennek a kérdésnek a körülményeire, az okokra itt most nem térünk ki.²

Arról egyelőre nincsenek információink, hogy Petrás olvasta-e a *Religio és Nevelés* című újságot, azonban leveleiben kiderül, hogy papi szolgálatának első éveiben eljutottak hozzá magyarországi lapok. Később sűrűn panaszolja, hogy szellemi magányát olvasmányokkal sem enyhítheti lévén, hogy (már) nem jutnak el hozzá a postai küldemények. 1881-ben kelt leveléből kiderül, hogy olvasta a *Religio* 40. számát,³ ami nem csak arra utal, hogy a lap (mégis) eljutott Klézsére, utalhat arra is, hogy Petrás kapcsolatban állhatott a szerkesztéssel. Egy későbbi, 1885. május 24-én, a *Szent László Társulat*nak címzett levele kapcsán azt kéri, adják közre a *Religio*-ban.⁴

Vizsgálódásunk további szakaszában *Jerney János* moldvai látogatására kell kitérnünk. A régész 1844-45. között tette meg moldvai útját. Petrás Incze Jánosnál is megfordult, akit Döbrentei ajánló levelével keresett fel.⁵ Petrás fogadta, és elkísérte a kutatási szándékkal érkező Jerney-t több településre. Így jutottak el pünkösdi napján a tartomány fővárosába, Jászvásárra is. Erről a látogatásról Jerney János is beszámolt 1851-ben Pesten kiadott könyvében. A Jerney János beszámolójában,⁶ valamint a *Religio és Nevelés* 1845-ös számában megjelent cikkben olvasható leírások kísértetiesen hasonlítanak egymáshoz, ami azt bizonyítja, hogy a beszámolók ugyanarról az eseményről szólnak. Az sem kétséges, hogy

---

¹ Magni levelének a tartalmi kivonata jelent meg.

² Petrás életrajzírói szerint az álnévre azért volt szükség, mert felettesei kifogásolták a magyarországi tudósokkal fenntartott kapcsolatát. L. pl. Domokos 1979. 1302.

³ A folyóirat a *Religio és Nevelés* társlapja volt. Domokos 1979. 1495.

⁴ Domokos 1979. 1506.

⁵ Döbrentei Petrásnak szóló levelét elsőként Domokos Pál Péter közölte. Domokos 1979. 1422–1424.

⁶ Jerney 1844–1845: 33–34.

mindkét szerző személyes élmények alapján számolt be a látottakról. Ahhoz sem fér kétség, hogy a cikk szerzője papi személy, aki Jerneyvel ellentétesen elismerően szólt a moldvai katolikus misszióról, annak vezetőjéről (Sardi Pal), a fejedelemtől stb. Ezek alapján némileg indokolt a gyanú, hogy a cikk szerzője akár Petrás Incze János is lehetne. A felvetést erősíti, hogy az Alsó-Klézsen keletkezett cikk első felében Alsó-Klézse és Nagypatak pünkösdi ünnepéről esik szó, azaz a Petrás plébániáján és az azzal szomszédos filián szervezett ünnepéről, ám ennél is fontosabb a szövegben tükröződő szerzői lelkület, ami arról árulkodik, hogy a papi személy a *helyiek közül való*. Következzék a szóban forgó cikk, a kérdések sorát, a cikkek szerzősségére vonatkozó vizsgálódásainkat pedig egy következő cikkben folytatjuk.

Alsó-Klézsen. Mióta e' völgyben, mellyet a' Klézse nevű patak mos, magyar nemzetű, romkath. hitű keresztény nép lakik, azóta szokásuk, pünkösdi első napjára nagy számmal idegyülekezni az említett híveknek; kitűnő buzgósággal seregelvén minden feljött ide, dicsőíteni a' Mindenhatót, 's a' Szentlélek' ajándékaiban részesülendők. Megtörtént ez jelen évben is; már korán reggel megnyiták a' parochialis szentegyház' ajtajai a' buzgólkodók' ajtatosságának; számosan végezvén a' töredelmes gyónást és szent áldozatot. Megkezdődött ezután a' sz. menet, (melly minden évben e' napon szokott tartani,) a' kies helyen emelkedett temetői kápolnához, a' bold. szűz anyánk' hét fájdalomról nevezetthez; melly temető és kápolna 150 év előtt lőn e' sz. célra bizonyos birtokos lakóktól adományozva. Buzgó könyörgések végeztettek itt a' Szentlélek-Isten' ajándékainak hívei' lelkébeni bogyümölcsözéseért, az anyaszentegyház' fölmagasztalásáért, a' keresztény fejedelmek közti egységért, pápáért, püspökért, élők- és megholtakért; 's a' meg nem számítható népsokaság szép énekeket zengedezve, és imádkozva tért vissza a' szentegyházba; hol szívet-lelket kimagyarázahatatlan örömmel eltölt leg ezrek' ajkairól hangzott el a' Szentlelket olly szívrehatólag hívősrégi szép énekük: 'Jöjj el Szentlélek-Isten'. Nincs toll, nincs ékesszólás, mellyel leírhatná az ajtatos lelkek' buzgalmát; kinek záporoként hullottak könyeik e' sokat jelentő szavak' elzengésekor: 'Jöjj el árvák' gyámola; jöjj el szívünk' orvosa; oszd ki égikincsedet! Fáradságban nyugalmunk, hévségünkben árnyékunk, sirásinkban örömünk' stb- örömkönyvek közt hallgatá a' szent emeletre l e' buzgó népsokaság, milly semmik legyünk a' Szentlélek' segedelme nélkül, mind földi mind örök életünkre nézve; mit követett a' sz. miseáldozat: mellyet hasonló buzgósággal vára végig a' sz. hajlék kerítésében sem férhetett ajtatos néptömeg; mellyet a' nem kis számú oláhokon kívül könnyen 10,000-re tehetni. E' rendkívüli gyülekezetnek kedvezett a' 'Szeret folyam' árjainak csendesülte is, mellyel ez alkalommal úgy látszik nevének legszebben megfelelt, mid n a' túlvidéken lakókat

csendesen lejt színén a' Szentlélek' kegyelmeinek buzgó tiszteletére szép szeretettel átbozsátotta; csonakjait és kompjait buzgólkodókkal telve küldvén át Klézsére. Innen az ünnep' másodnapjára seregest l sietett népünk Nagy-Patakra (Klézsét l egy órányi távolságra) hol templomnap ajtatosság tartatott, az el bbihez hasonló buzgósággal; a' jelen volt kerületbeli minorita szerzetes-papság sz. szolgálatával az Isten' dicséretét, és a' nép buzgóságát nem kissé nevelve. – Azonban ezeknél még sokkal kitün bb kath. istentiszteleti jelenetnek vala e' fejedelemség és f város Jászvásárhely szemtanuja urnapján, junius 14-ként (Julian szerint); mid n a' megváltó Jézus' legmélyebb titku sz. hagyománya', sz. teste és végre' valóságnak dics emlékünnep tartatott; melly az egész f város- és fejedelemségben tisztelt sz. szolgálat, rég id t l jeles buzgósággal vitetett ugyan minden évben végbe; de csak a' kath. rezidencia udvarán: hol a' nagy tolongás miatt alig vala szemlélhet teljes fényében istentiszteletünknek ezen legtiszteljesebb szertartása, a' számos buzgólkodó, 's talán még számosabb kíváncsian tisztelg k miatt, ámdé jelen évünk arany betűkkel följegyzend lesz üdvözt szent hitünk' moldvai történetének évkönyveiben; mellyben az eddig is szabadon gyakorlott kath. hitünk legszebb, és tiszteljesebb fényében ragyogott küls leg is Moldvahazánk' f városának utszáin; mihez a' minden szentnek, jónak, szépnek és tökéletesnek lélekb l kedvel je, fejedelmünk, és uralkodó herczegiünk, nagy kegyelmességü Szturdza Mihály, mélt. vérei fölszentelt püspökünk Szardi Pál' folyamodására, nemcsak teljes megegyezésével járult, hanem fegyveres katonaságot is rendelni méltóztatott, a' sz. menetben az ill csend- és rendre fölviázandót egy ezredes vezérlete alatt; azon fölül fejedelmi hangász-f nőkét hangászaival együtt hasonló nagy lélekkel átengedve az ünnepélyes szertartás' diszének minél magasztosb nevelésére; kik más alkalommal is, sátoros ünnepeiken, a' mindenkor tisztelettel említett herczeg' kegyelméb l e' szolgálatukat hiven és örömmel teljesítették ünnepélyesb püspöki sz. miséinken. Minden rend , rangú, és különböz nemzetü néppel megtelve özöltek az utszák, és rakva voltak az ablakok, hol az Oltári-szentség kitelhet legnagyobb diszben körülvitetett; mit a' mélt. Püspök lélekreható mély buzgósággal maga végzett. Az egész sz. menetet, épületes buzgóság, szép rend és mély csend jellemezett. Jelen volt az ausztriai cs. kir. agens, és az egész diplomatai kar; nem hiányoztak' a f várostól távolabb lakó hivek is, buzgó ajtatosságuk' szent vágyának kielégítésére egybeseregelve. Gyönyörü jelenet volt valóban olly f városban, hol a' Jézus sz. teste- és vérének valóságos jelenlétét a' nagyobb rész hiszi. Ennyire nyilvánosodván közkedvességü istentiszteletünk, legméltobban mondhatjuk: „az igazság és béke egymást megcsókoltaták; a' valóság a' földr l keletkezett, 's az igazság mennyb l nézett alá.” Éljen az övéinek boldogságát szíven hordozó

*fejedelem! ki e' hercegi tettevel a kath. alattvalóinak uralkodói hatalma- és személyében helyezett határtalan bizodalját, legszebben biztosította. – a*⁷

Irodalom

Domokos Pál Péter

1979 Petrás Incze János: Tudósítások. In Domokos Pál Péter „...édes hazámnak akartam szolgálni...”. Szent István Társulat, Budapest, 1297–1514.

Jereny János

1851 *Keleti utazása a' Magyarok' shelyeinek kinyomozása végett 1844-1845.* I-II. Pest.

n. n.

1845 Moldva. *Religio és Nevelés*, 18. szám, új évfolyam III. éve, 144.

---

⁷ n. n. 1845. 144.